

CULTUUR

'GOSPEL IS VEEL MEER DAN MUZIEK'

Met Shirma Rouse op 'muzikale reis van kracht en hoop'

door Paola van de Velde

Stel je open en ga los! Met die woorden moedigde zangeres Shirma Rouse de eerste bezoekers van de tentoonstelling *Gospel, een muzikale reis van kracht en hoop* in Museum Catharijneconvent aan om te gaan kijken maar vooral ook te luisteren.

Want alle bekende songs zijn er te horen: van *Oh Happy day* tot *Go tell it on the mountain*. „Gospel is meer dan muziek. Het is een manier van leven.”

Het Utrechtse museum heeft deze herfst veel weg van een silent disco. Met een koptelefoon op kan het publiek klassieke, maar ook moderne gospels in tal van uitvoeringen horen. En probeer dan maar eens stil te blijven staan. Vrolijk mee swingen mag natuurlijk. En af en toe een traantje wegpinken ook, want deze liederen, vol Bijbelverwijzingen, waarmee de tot slaaf gemaakte Afrikanen op de plantages in Amerika elkaar moed in spraken, ontroeren.

„Wat recht uit het hart komt, raakt het hart”, zei Mahalia Jackson (1911-1972), een van de bekendste gospelzangeressen aller tijden, over haar geliefde genre. Net als Shirma Rouse was zij gevormd door het zingen in het kerkkoor en ademde zij gospel. In 1964 speelde Jackson de Jaarbeurs in Utrecht plat tijdens het 150-jarig jubileum van het Nederlands Bijbelgenootschap.

„Voor veel Nederlanders was zij lang de belichaming van gospel. Ze was enorm populair. Menig familie in ons land had een of meer elpees van haar in de platenkast staan”, zegt conservator Rianneke van der Houwen, die met Shirma Rouse de expositie samenstelde. Het is voor het eerst dat in Nederland een tentoonstelling aan dit muzikale genre wordt gewijd. „We vertellen de ontstaansgeschiedenis, maar laten ook de actuele betekenis van gospel in Nederland zien.”

De expositie verhaalt over de *spirituals*, de geestelijke liederen van de Afrikaanse traditie hebben en waarbij ritme (via klappen, stampen en drums) een cruciale rol speelt. Maar toont ook wanneer deze songs ons land veroverden. Spoiler: dat was eerder dan u denkt. In 1877 kwamen de Fisk Jubilee Singers uit Nashville al op tournee naar ons land. Lovende kritieken waren hun deel en ze traden onder

meer op in het paleis van Koning Willem III. Mede dankzij deze 'ambassadeurs van de gospel' werd *Swing low, sweet chariot* een hit.

Heilige geest

Het zijn liedjes die Shirma Rouse ook nog altijd graag zingt. „Gospel is het evangelie. Brenger van het goede nieuws, de liefde en het woord van God. Ik zie het als een manier om de heilige geest welkom te heten. Het geeft ook weer hoe ik in het leven wil staan. Jezelf ter beschikking stellen aan een ander, naastenliefde, compassie. In mijn ogen kunnen we in deze tijd wel wat meer gospel gebruiken.”

Gospel speelde ook een belangrijke rol in de protes-

ten van de burgerrechtenbeweging in Amerika. „*We shall overcome* werd hét lied van het geweldloos verzet dat Martin Luther King voorstond”, legt Van der Houwen uit. „De toga die King droeg toen hij in 1965, tegelijkertijd met prins Bernhard, een eredoctoraat kreeg van de Vrije Universiteit Amsterdam, hangt hier in de vitrine. De studenten onthaalden hem destijds met *We shall overcome*.”

Een feest der herkenning is de zaal met het karakteristieke hammondorgel en de vele elpees aan de wand. Ze tonen de invloed van gospel op andere muzieksoorten. Want het was muziek die zowel kerk als nachtclub beroerde. „In feite staat dit genre aan de basis van vrijwel alle moderne populaire muziek”, weet Rouse. „Van jazz, soul en rock 'n roll tot pop, hiphop

en R&B. Ray Charles, Sam Cooke, Elvis, U2 en Madonna, allemaal lieten zij zich door gospel inspireren.”

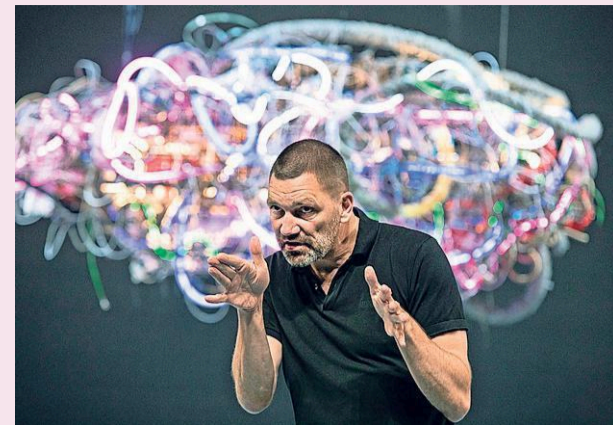
FOTO THIJS ROOIMANS

en R&B. Ray Charles, Sam Cooke, Elvis, U2 en Madonna, allemaal lieten zij zich door gospel inspireren.”

Halleluja

Dat ook vandaag de dag in Nederland gospel nog door veel mensen intens beleefd wordt en betekenisvol is, toont de video *Halleluja*. Documentairemaakster Emma Lesuis bezocht enkele gospelgemeenschappen, kerken en koren in ons land. Door de grote schermen waarop haar film geprojecteerd wordt, is het net alsof je getuige bent van hun bijeenkomsten. Rouse: „Je kunt nooit genoeg krijgen van de *holy spirit*.”

T/m 10 april 2023 in Museum Catharijneconvent Utrecht.

Theo Maassen legt zijn vinger op de zere plek.
FOTO SANNE PEPPER

ER SCHUILT EEN POËET IN THEO MAASSEN

ONBEKEND TERREIN

WAT: cabaret
WIE: Theo Maassen
INFO: theomaassen.nl
★★★★☆

Theo Maassen vraagt zich in zijn nieuwe programma *Onbekend terrein* herhaaldelijk af of we niet knettergek zijn geworden met z'n allen. Of het nu gaat om mensen die tijdens de pandemie in hun uppie in de auto gingen zitten met een mondmasker of of kennissen die een glas cola prefereren boven een glaasje kraanwater, 'omdat je tenslotte niet weet wat voor troep er in dat water zit'.

Zelfs zijn eigen dochter kon een kreet van afschuw onlangs niet onderdrukken toen zij een pit in haar druif ontdekte, terwijl dat fruit vroeger vol pitjes zat. Volgens Maassen is de essentie, de pit dus, eruit gemanipuleerd, terwijl het 'lokkertje' de essentie is geworden.

Niet ideaal

Het is een sterke metafoor voor veel van wat er momenteel gaande is in de wereld. Zoals hij ook aantoont dat iets niet per se ideaal uitpakt in de meest ideale omstandigheden.

Maassen legt in zijn nieuwste voorstelling regelmatig de vinger op de zere plek. Dat we eigenlijk maar een hypocriet volkje zijn dat weliswaar vooraan stond om vol verontwaardiging de inval van

Rusland in Oekraïne te veroordelen, maar dat we niet thuis geven zodra het ons echt iets dreigt te gaan kosten. Daarbij steekt hij ook de hand in eigen boezem, want aan hem zou je ook niets hebben in een oorlogssituatie. Want wat kun je verwachten van een man die zittend plast en met een dekentje over zijn benen op de bank Netflix kijkt.

De cabaretier heeft wel degelijk iets over onze huidige samenleving te melden, maar hij schiet tussendoor ook wel erg veel losse flodders de zaal in. Tussen die vertrouwde, harde grappen zitten zeker rake oneliners, maar in veel ervan is toch ook een zekere voorspelbaarheid gesloten. We weten inmiddels misschien net iets te goed hoe Theo Maassen tegen bepaalde zaken aankijkt en hoe hij dat in humor omzet.

Al is hij wel degelijk ook op zoek gegaan naar een nieuwe vorm. Hij laat zich in deze voorstelling verrassend genoeg van zijn poëtische kant zien en dicht er à la Dolf Jansen regelmatig op los. Al zijn de onderwerpen over het algemeen dan weer een stuk minder verheffend. De hele reeks limericks die vervolgens voorbij komt, is dan weer nogal gemakzuchtig. Alles bij elkaar is *Onbekend terrein* daardoor een wat onevenwichtig programma geworden.

Esther Kleuver

ONZEKER OUDERSCHAP VOL VREES

'TUSSENTIJD'

WAT: roman
WIE: Peter Zantingh
UITGEVER: Das Mag
★★★★☆

Hoe verantwoord is het om in het huidige tijdsgewricht een kind op de wereld te zetten? Over deze vraag breekt een dertiger zich het hoofd in *Tussentijds* van Peter Zantingh. Maar Mats is er inmiddels. De ik-figuur is vader geworden en zijn vriendin Tess, moeder.

'Er was een zondvloed op komst en wij hadden nieuw

leven het water op geduwd, sombert Robin, bevreesd voor de breekbaarheid van het leven. En ook in de relatie met de vriendin schemert eindigheid door. Tess, tekenaar, is in Duitsland voor de promotie van haar boek. Hij reist haar achterna, met kleine Mats in de draagzak.

Op het spoor bevindt hij zich in een 'tussenwereld'. De tijd staat als het ware stil: op weg zijn, maar nog niet aangekomen. Verleden, heden en toekomst gevat in één dimensie. Het stelt Robin in staat terug te kijken op zijn relatie met

Tess, op het proces van een mensje-inwording, op hoe Mats hem kwetsbaarder maakte en op zijn relatie met zijn vader. Ook die bevindt zich in een 'tussen'-bestaan, één die Alzheimer heet.

Het woord 'angst' komt in de vocabulaire van Robin veelvuldig voor. Vergankelijkheid is wat hem dwarszit: zijn

Tussen

Peter Zantingh

spij

nu heeft hij een stem en kan hij jammeren dat hij 'honger' (honger) heeft. *Tussentijds* is een mooie,

apocalyptische wereldbeeld maakt hem somber, evenals de toestand van zijn vader, ooit zijn grote voorbeeld, en het besef dat, al treinand, het verleden met de minuut zichtbaar verder achter hem ligt. Was zijn zoontje aanvankelijk een kwetsbare nieuwgeborene,

kleine, contemplatieve roman over ouderschap, het verglijden van de tijd, en over het morele dilemma of het wel of niet verantwoord is om, nu ijsbergen afbrokkelen en rivieren droogvallen, kinderen te krijgen.

Robins vrees voor controleverlies wordt door zijn vriendin nuchter samengevat: 'Je denkt dat je nooit iets zal kwijtraken zolang je de bonnetjes maar bewaart.' Hoe moeilijk het is je te verhouden tot onzekerheid wordt door Zantingh mooi verwoord.

Lies Schut